

AZ IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK CÍMLEÍRÁSI ÉS JEGYZETELÉSI ALAPELVEI

Az 1997-ben 101. évfolyamát megkezdő Irodalomtörténeti Közlemények szükségességnek tartja közzétenni és valamennyi szerzőjének és olvasójának figyelmébe ajánlani a könyvészeti leírási problémák széles körében határozott eligazítást nyújtó, s ezért követésre ajánlott cíMLEÍRÁSI ÉS JEGYZETELÉSI rendszerét.

Alább közzétett tájékoztatónkat Kecskeméti Gábor felelős szerkesztő előterjesztése nyomán 1997. május 20-i ülésén hagyta jóvá a szerkesztő bizottság. Az Irodalomtörténeti Közlemények szerzőit arra kérjük, hogy tanulmányaik cíMLEÍRÁSAIT ÉS JEGYZETEIT A KÖVETKEZŐ ALAPELVEK SZERINT KÉSZÍTSÉK EL.

*

Házi szabványunk a nemzetközi cíMLEÍRÁSI gyakorlaton alapul, amelyet a hazai szakirodalom számára Klaniczay Tibor már 1981-ben követésre ajánlott.* A rendszer lényege az 'egy hivatkozás = egy, vesszőkkel tagolt mondat' elve: minden szakirodalmi vagy forráshivatkozás egyetlen mondatot alkot, ahol minden tag vesszővel van egymástól elválasztva. A mondaton belül pont csak rövidítések után lehet, tehát a sorszámnévi értelmű cíMLEÍRÓ elemeket is csak vessző követi. Ha ugyanabban a jegyzetben több cíMLEÍRÁS követi egymást, ezeket pontosvessző választja el, pont pedig csak a legutolsó cíMLEÍRÁST zárja. Ha a jegyzet a cíMLEÍRÁSOKON KÍVÜL egyéb közlendőt is tartalmaz, azt a ponttal lezárt cíMLEÍRÁSTÓL gondolatjel különíti el.

A következőkben a hivatkozott kiadványok főbb típusainak cíMLEÍRÁSI módját mutatjuk be néhány példával és rövid kommentárral. A közelmúltban elterjedt új kiadványtípusokkal (microfiche, CD, hálózati kiadványok stb.) egységes gyakorlat és kellő tapasztalatok hiányában egyelőre nem foglalkozunk.

* KLANICZAY Tibor, *Idegen nyelvű kiadványok jegyzetelési alapelvei*, kézirat, [1981]. Nyomtatásban először: *Bevezetés a régi magyar irodalom filológiájába: Szöveggyűjtemény*, szerk. HARGITTAY Emil, Bp., Universitas, 1996, 106–113.

1. MONOGRÁFIÁK

TARNAI Andor, „*A magyar nyelvet írni kezdik*”: Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon, Bp., Akadémiai, 1984 (Irodalomtudomány és Kritika).

BITSKEY István, *Humanista erudíció és barokk világnézet: Pázmány Péter prédikációi*, Bp., Akadémiai, 1979 (Humanizmus és Reformáció, 8), 22–29.

Lech SZCZUCKI, *Két XVI. századi eretnek gondolkodó (Jacobus Palaeologus és Christian Francken)*, Bp., Akadémiai, 1980 (Humanizmus és Reformáció, 9).

KLANICZAY Tibor, KLANICZAY Gábor, *Szent Margit legendái és stigmái*, Bp., Argumentum, 1994 (Irodalomtörténeti Füzetek, 137), 15–91.

Alapelvek:

a) A szerző családnevét kapitálchennel szedjük (a kéziratban verzálból gépeljük). Erre azért van szükség, mert három tagú neveknél az olvasó számára nem mindig egyértelmű, hogy mi a családnév (SZENCI MOLNÁR Albert, Danilo AGUZZI BARBAGLI – de: PACH Zsigmond Pál, Craig Hugh SMYTH); sőt kéttagú neveknél is fennáll a félreérthetőség veszélye, amit kiküszöböl, ha MÁTYÁS Flórián-t írunk stb. A keresztnévet lehetőleg mindig kiírjuk, nem rövidítjük kezdőbetűvel (kivétel, ha a címlapon csak kezdőbetű szerepel). A szerző keresztes családnevének sorrendje mindig a nyomtatványon olvashatóval egyezik meg, külföldi szerző esetében tehát a vezetéknevet nem emeljük ki a címleírás első szavául. Társszerzők nevei között vessző áll (nem nagyköjtjel). A szerző(k) neve után mindig vessző van (nem kettőspont), kivétel, ha a név genitivusban áll, ekkor az írásjel elmarad (pl. ERASMI *Opera omnia*, KÖLCSEY Ferenc *Válogatott művei*).

b) A mű címét kurziváljuk (a kéziratban aláhúzással jelöljük). Ha a műnek alcíme is van, mindkettő kurzív, s közéjük kettőspontot teszünk; ha azonban az alcím zárójelben van, a zárójel elé semmilyen írásjel sem kerül. Ha a cím angol nyelvű, minden névszót és igét nagy betűvel kezdünk, más nyelvű címeznél a nyelvben a kezdőbetűkre általában előírt szabályokat követjük. A cím (ill. az alcím) után vessző áll.

c) A kiadás helye, a könyvkiadó neve és a kiadás éve e sorrendben következnek, közöttük vessző áll. A könyvkiadó nevének feltüntetése is szükséges, mert egy kiadvány felleléséhez általában jóval gyakorlatiasabb segítséget nyújt a puszta városnévénél (nagy nemzetközi kiadók esetében városnevek soránál). Ha a kiadás helye Budapest, azt Bp.-vel rövidítjük. Egy könyv 2., 3. stb. kiadására a kiadási évet követő felső index-számmal utalunk: 1964². Ha a címleírás hivatkozott lapszámokkal folytatódik, a kiadás éve után is vessző áll, ha azonban a könyvsorozat címe következik, ez az írásjel elmarad.

d) Az idézett könyvet magába foglaló könyvsorozat címét a kiadás évét követően zárójelben adjuk, nem kurziváljuk és nem tesszük idézőjelbe sem. A sorozatcím minden lényeges szavát nagybetűvel kezdjük. Ha a sorozat kötetei számozottak, a sorozatcím után vesszőt teszünk s ezt követi a sorozaton belüli sorszám (mindig arab számjeggyel, akkor is, ha a sorszámot a kötetten római számmal jelölték), majd – minden írásjelet mellőzve – a zárójel vége. A könyvsorozat szerkesztőjének nevét tehát nem adjuk meg. Ha a kötet egészére hivatkozunk, címleírásunk itt befejeződik, a zárójel után tehát pont áll, mint a címleírás lezá-

rása (nem adjuk meg tehát a könyv teljes terjedelmét, vagyis, amint szokásos, a kiadvány utolsó számozott lapjának lapszámát). Ha bizonyos lapszámokra hivatkozunk, a zárójel után vessző áll.

e) Ezután az idézett lapszámok következnek, amelyek után nincs semmiféle rövidítés (*l., p., o., old.* stb.). Ha több egymást követő lapra hivatkozunk, közéjük nagyköötőjelet szedünk (a kéziratban két kötőjelet írunk), a lapszámokat pedig nem rövidítjük, tehát nem 973–83 szerepel, hanem 973–983. Ha több egymással nem érintkező lapszámot adunk meg, akkor ezek közt vessző áll: 33, 52, 97. Az utolsó lapszám után pont áll, mint a címleírás lezárása.

2. TÖBBSZERZŐS TANULMÁNYKÖTETEK

Janus Pannonius: Tanulmányok, szerk. KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor, Bp., Akadémiai, 1975 (*Memoria Saeculorum Hungariae*, 2).

Alapelvek:

A cím után és a kötet szerkesztőjének neve előtt *szerk.* szócska áll, ha az idézett kötet magyar nyelvű; *ed.*, ha angol, olasz vagy latin; *éd.*, ha francia; *Hrsg.* vagy *Hg.* (= Herausgeber), ill. *hrsg.* vagy *hg.* (= herausgegeben), ha német nyelvű. Több szerkesztővel bíró angol könyvek idézésekor az *ed.* helyett a többes számot jelző *eds.* szócska áll. Több szerkesztő esetében azok neve között vessző van (nem nagyköötőjel).

Nem követjük tehát azt a másik lehetséges eljárást, amely a szerkesztő(k) nevét emeli ki a címleírás élére: KARDOS Tibor, V. KOVÁCS Sándor (szerk.), *Janus Pannonius: Tanulmányok* stb.

3. SZÖVEGKIADÁSOK

SZEPSI CSOMBOR Márton *Összes művei*, kiad. KOVÁCS Sándor Iván, KULCSÁR Péter, bev. KOVÁCS Sándor Iván, Bp., Akadémiai, 1968 (*Régi Magyar Prózai Emlékek*, 1), 7–104.

Érzelmes históriák, vál., szerk., jegyz., utószó LÖKÖS István, Bp., Magvető, 1982 (*Magyar Hírmondó*).

Alapelvek:

A kiadott szerzőnek és a sajtó alá rendezőnek a családnevét egyaránt kiemeljük a kapitálchen szedéssel (verzál gépeléssel). A kiadás közreműködői által elvégzett munkálatokat megjelölhetjük pontosan azokkal a szavakkal is, ahogyan azokat a kiadványban megnevezték (példánkban: sajtó alá rendezte K. S. I., K. P., a bevezető tanulmányt írta K. S. I.), gazdaságosabb és célszerűbb azonban állandó rövidítéseket használni: *kiad.* (*sajtó alá ren-*

dezte, a szöveget gondozta stb. helyett), bev. (a bevezető tanulmányt írta, az előszót írta stb. helyett), vál. (válogatta, a válogatás ... munkája stb. helyett), jegyz. (a jegyzeteket írta, a jegyzeteket összeállította stb. helyett), utószó (az utószót írta, a kísérő tanulmányt írta stb. helyett), sőt javasoljuk a tan. rövidítést (ez mind az elő-, mind az utószó írójára utalhat). Idegen nyelvű könyvek címléírásában a szövegkiadó neve előtt ugyanazok a rövidítések állnak, mint az előző szakaszban tárgyalt többszerzős művek szerkesztői esetében, ugyanazokkal a nyelvi variánsokkal, mint ott.

4. TÖBBKÖTETES MŰVEK

Tekintet nélkül arra, hogy egyéni vagy többszerzős munkáról, eredeti műről vagy szövegkiadásról van szó, többkötetes munka esetében valamennyi típusban ugyanaz az eljárás érvényesül, így együtt tárgyaljuk őket.

HA VALAMENNYI KÖTET UGYANABBAN AZ ÉVBEN JELENT MEG

FALUDI Ferenc *Prózai művei*, kiad. VÖRÖS Imre, URAY Piroska, Bp., Akadémiai, 1991 (Régi Magyar Prózai Emlékek, 8), I–II.
Magyar költők 17. század – A kuruc kor költészete, vál., kiad., jegyz. KOMLOVSZKI Tibor, Bp., Szépirodalmi, 1990 (Magyar Remekírók), I, 455–461.

Alapelvek:

a) Ugyanabban az évben megjelent többkötetes mű esetében a kötetszám mindig a kiadás helye, éve (és az esetleges sorozatcím) után szerepel. Mindig római számok jelölik. Ha nem a kötetek egészére hivatkozunk, hanem a címléírás lapszám-megjelöléssel még folytatódik, a kötetszám után nincs pont, csak vessző.

b) A címléírás része csak a puszta kötetszám (nincs *k., köt., r., vol., Bd.* stb. rövidítés).

HA AZ EGYES KÖTETEK KÜLÖNBÖZŐ ÉVEKBEN JELENTEK MEG

BALASSI Bálint *Ősszes művei*, kiad. ECKHARDT Sándor, I, Bp., Akadémiai, 1951, 157.

Alapelvek:

Minthogy a megjelenés ideje itt nem az egész műre, hanem csak annak egyik kötetére vonatkozik, a kötetszám a kolofon előtt áll.

HA A TÖBBKÖTETES MŰ EGYES KÖTETEINEK MUNKATÁRSAI NEM AZONOSAK

Antonius de BONFINIS, *Rerum Ungaricarum decades*, III, ed. I. FÖGEL, B. IVÁNYI,
L. JUHÁSZ, Lipsiae, Teubner, 1936, 125.

Alapelvek:

Ha a szerző, a sajtó alá rendező vagy a szerkesztő nem azonos valamennyi kötetben, akkor a kötetszám – értelemszerűen – még előbbre, közvetlenül a cím után kerül, függetlenül attól, hogy a kötetek egy időben jelentek-e meg.

5. TANULMÁNYKÖTETBEN MEGJELENT TANULMÁNYOK

EGY SZERZŐS KÖTET ESETÉBEN

KLANICZAY Tibor, *Egyetem és politika a magyar középkorban* = K. T., Pallas
magyar ivadéka, Bp., Szépirodalmi, 1985, 67–76.

Alapelvek:

- a) A szerző neve és a tanulmány címe után egyenlőségjel következik (tehát nem *in*, nem *lásd*, sem más szócska, sem vessző).
- b) Az egyenlőségjel után a szerző nevét helyettesítő monogram áll, mert különben nem lenne világos, hogy egyéni kötetről vagy kollektív műről van-e szó.
- c) A tanulmánykötet címét kurziváljuk.

TÖBBSZERZŐS KÖTET ESETÉBEN

PIRNÁT Antal, *A kelet-közép-európai antitrinitarizmus fejlődésének vázlata az 1570-es évek elejéig* = *Irodalom és ideológia a 16–17. században*, szerk. VARJAS Béla, Bp., Akadémiai, 1987 (*Memoria Saeculorum Hungariae*, 5), 9–59.

Alapelvek:

A különbség az előző típushoz viszonyítva csupán annyi, hogy az egyenlőségjel után közvetlenül következik a tanulmánykötet kurzivált címe. Ezt követi a kötet szerkesztőjének vagy szerkesztőinek a megnevezése.

6. PERIODIKÁBAN KÖZÖLT TANULMÁNYOK

KLANICZAY Tibor, *Nicasius Ellebodus és poétikája*, ItK, 1971, 24–34.

HORVÁTH Károly, *Az ember tragédiája szereplőinek és motívumainak bibliai és világirodalmi előzményeiről*, ItK, 97(1993), 301–336.

BONYHAI Gábor, *A Szarvas-ének szerkezetelemei*, Kr, 1968/4, 29–41.

ILLYÉS Gyula, *A magyarság pusztulása*, Nyug, 26(1933), II, 337–345.

SZAUDER József, *Mikes Kelemen: Halálának 200. évfordulóján*, Nszab, 1961. okt. 1., 13.

Alapelvek:

a) A szerző neve és a tanulmány címe után vessző következik, majd a periodika címe, amelyet nem kurziválunk. (A tanulmány címe és a periodika megnevezése között tehát nincs sem *in*, sem *lásd*, sem más szócska, sem egyenlőségjel.) A periodika címének valamennyi szava nagybetűvel kezdődik. Az időszaki kiadványok rövidítéseként az *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája* és az *Új magyar irodalmi lexikon* által használt jelöléseket alkalmazzuk. A periodika címét vessző követi.

b) A folyóirat nevét a megjelenési év követi. Az illető évfolyam kötetszámának megadása nem kötelező; ha megadjuk, előbb a – mindig arab – kötetszám áll, majd szóköz nélkül zárójelben az évszám. Ha a folyóirat lapszámozása az évfolyamon belül füzetenként újratekődik, a megjelenési évet követő törtjel után, arab számmal adjuk meg a füzet számát. Ha a lapszámozás félévenként kezdődik újra, a megjelenési évet követő vessző és szóköz után, római számmal adjuk meg a félév számát. De a füzet jelölésére a következő megoldás is választható: BONYHAI Gábor, *A Szarvas-ének szerkezetelemei*, Kr, 1968, 4. sz., 29–41.

c) A havinál nagyobb rendszerességgel megjelenő periodikák (kétheti-, heti-, napilapok) esetében az évszám után a megjelenés dátumát célszerű megadni.

d) Az előbbieket követő vessző után a hivatkozott lapszámok zárják a címleírást.

7. VISSZAUTALÁSOK

a) Ha ugyanannak a szerzőnek közvetlenül egymás után több művét soroljuk fel, akkor a szerző nevének ismétlése helyett a kapitálchennel szedett (verzálal gépelt) Uő. rövidítést használjuk. A rövidítés után természetesen vessző áll: Uő., s ezután jön a cím.

b) Ha a közvetlenül megelőzőleg említett lelőhelyre (folyóíratra vagy kötetre) utalunk, akkor az Uo. rövidítést használjuk; szedése kurzív, ha kötetre, és nem kurzív, ha folyóíratra utal, minthogy a megfelelő címet helyettesíti. Közötte és a lapszám között persze vessző áll: Uo., 13–14.

c) Ha a közvetlenül megelőzőleg említett írás újabb közlésének lelőhelyét is megadjuk, az új lelőhely előtt a változatlan címet Ua. helyettesíti.

d) Ha egy korábbi jegyzetben említett műre hivatkozunk, kapitálchenből szedve (verzállal gépelve) kiírjuk a szerző családnevét, a címet pedig a kurzivált *i. m.* rövidítéssel helyettesítjük: KLANICZAY, *i. m.*, 24. A szerző keresztnévét is ki kell írunk, ha jegyzeteinkben azonos családnevű szerzők műveire hivatkozunk.

e) Ha az illető szerzőnek korábban már több művét is idéztük, az *i. m.* rövidítés előtt a szóban forgó mű címének első szavát (szavait) is meg kell adnunk. A kurzívan szedett csonka címet három pont zárja: KLANICZAY, *Nicasius Ellebodus...*, *i. m.*, 24.

f) Ha egy olyan műre hivatkozunk, amelyet jegyzeteinkben jóval korábban említettünk, célszerű megadnunk annak a jegyzetnek a számát is, amelyben a teljes címleírás található: KLANICZAY, 9. jegyzetben *i. m.*, 24.

Az Irodalomtörténeti Közlemények 1997/1–2. számának mellélete